

KARAN (603) *part praet pass impf*

karan (320), **karany** (279), *karan a. karany* (4).

-an (596), -an (7).

kã- (525), ka- (14); kã- : ka- *Leop* (7 : 3), *UstPraw* (65 : 1), *BibRadz* (14 : 1), *Mącz* (12 : 1), *RejAp* (7 : 1), *RejPos* (8 : 1), *CzechRozm* (5 : 1), *SarnStat* (194 : 4), *CzahTr* (1 : 1). $\diamond$ *W formach niezłożonych* -ãn, -ãno, *N du* -ãna; *N pl* -any; *f* -ãna (2) *BielKron*, *RejPos*, -ana (2) *UstPraw*, *KochPs*. $\diamond$ *W formach złożonych* -an- (w tym 4 r. błędne znakowanie).

sg m N kãran (307), kãrany (21), *skrót* (1); $\sim$ (*praed*) kãran (305), kãrany (20); kãrany *BierEz*, *BartBydg*, *RejKup*, *OrzQuin*, *KochPs*, *StryjKron*, *WerGość*, *LatHar* (2), *KlonKr*; kãran : kãrany *GroicPorz* (15 : 2), *KrowObr* (2 : 1), *BibRadz* (6 : 1), *SkarŻyw* (4 : 1), *SarnStat* (118 : 3), *CzahTr* (1 : 1), *KlonWor* (3 : 1). $\diamond$ *I* kãranym (1). $\diamond$ *f N* (*praed*) kãranã (8), kãranã (4), kãr(a)n(a) (3); -ã *Mącz*, *OrzQuin*, *ModrzBaz* (2), *WerGośćc*, *WujNT*, *SarnStat*; -a *UstPraw*, *RejPos*, *KochPs*; -ã : -a *BielKron* (1 : 1). $\diamond$ *n N* (*praed*) kãranõ (6), kãran(e) (3); -o *BielŻyw*, *LibLeg*, *RejPos*; -(e) *PowodPr*; -o : -(e) *ModrzBaz* (3 : 2). $\diamond$ *pl N m pers* kãrani (232). *subst* (*praed*) *m* kãran(e) (4), kãrany (1) *RejPos*. *f* kãrané (6); -é (1), -(e) (5). *n* kãrané (2) *ModrzBaz*, *SarnStat*, kãrany (1) *GroicPorz*; $\sim$ -é (1), -(e) (1). $\diamond$ *A m pers* kãrané (2). $\diamond$ *du m N* (*cum nm*) kãranã (1) *GórnDworz* E4v.

Składnia dopełnienia sprawcy: karan(y) przez kogo, przez co (33), *od kogo, od czego* (21).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. *Ten, któremu wymierza się karę; o skazanym przestępcy: znoszący sankcję karną ustanowioną prawem; o czynach: będący przyczyną kary; vapulatus BartBydg; vindicatus Mącz* (597) : *A* inñse wistempy czeladne, ktoreby się yakofzkolwie stoczyły, maią bycz według przewinienia od starñlich karane *ListRzeż w.* 41, 42, 43; *A* zlodzyeye mayą bicz karany preñł staroñthi thak kroła yego miłoñczy, yako i woyewodi Moldawñkiego nyeczekayancz feymv *MetrKor* 40/814, 40/816; *BierEz* K2v; *BartBydg* 165b; *BielŻyw* 23, 67; *Thez* na graniczach zly 1yudzie mayą bicz karany zobu ãtron po stara dawnemu. *LibLeg* 6/78v [*idem* 6/159v], 6/78v, 115v, 159v [2 r.], 7/32, 10/94 (13); *ComCrac* 12; *Diar* 53; *Ale* [dzieci] iefli by iuż znály co iefł źle: thedy maią być karány/ wñzakże ľáfkáwiewy dla młodoñci *GroicPorz* 114, e4v, k, m3, ii4v, kk2 (12); *Leop Lev* 24/21, *Iudith* 6/6, *Act* 22/5; *UstPraw* B2, E3v, F3v, I4v; *BielKron* 3v, 44v, 107, 199, 201 (8); *Duci* absolute in passiva significatione, Być karan/ álbo/ ná ãmierz wiedziõn *Mącz* 95d, 91c, 199d, 261d, 303d, 307d, 331d, 332a; *Zátym* pan *Lubelñki* ták odpowiedział/ y owñzem dwoiáko matá być obá karaná *GórnDworz* E4v, E4v; *RejPos* 43 *marg*; *CzechRozm* 254v; *ModrzBaz* 21 [2 r.], 36v, 46v, 72, 75 (15); *SkarŻyw* 389; *CzechEp* 38, 367; á co o zbrodniách mowifz/ do tego Wolność nic nie ma/ kto co zrobił/ karan będzie. *GórnRozm* A3v, A4, D2; *Paprup* G4v; *GostGosp* 112, 146; *LatHar* 268; *WujNT* 664 *marg*; *SarnStat* 16, 22, 120, 152, 172 (30); Iefłczye y ãtąd iefł niedoñtáteczna ãpráwiedliwość: iz drugie ľá takie grzechy/ ktore wiele miály towárzyftwá/ ktore iednáko y zaráz z innemi vczefñniki karáne być maią. *SkarKaz* 3b; gdje ãi co koñcioły y rzeczy Bozkie połupili/ y P. Bogá odñtápili/ łupieni y karáni być maią. *SkarKazSej* 686a; *KlonWor* 11.

karan o kogo, o co (16): *LibLeg* 6/117v, 11/135; *ComCrac* 18; *UstPraw* B, F3v; *Tedy* oni pytáiac dokuczáli mowiac: iz o rány obá oni co bili maią być karáni [*utrunque percussorum esse puniendum*]/

ále ielliby z tych ran śmierć przyślzá/ tedy ieden z nich tylko o głowę ma być obwinion. *ModrzBaz* 70v, 70v; *WerGość* 264, 265; *GostGosp* 38; *SarnStat* 254, 603, 662, 935, 1201. Cf »o winę karan«.

karan prze co [= za co] (1): Iłch po łmaganyv kthori thu wmyełczye poznankym prze złodzyeifthwo yełth karana Thu do myałtha przifchedłchi vkradla [...] plałcz *LibMal* 1553/174v.

karan przez co [= czym] (2): A którzy ináčey czynić będą/ niech będą karáni przez wzięcie rzeczy które przedaią *SarnStat* 289 [*idem*] 947.

karan za co (23): Tvreczkiego Czarza lyvdzie kv mnye ydą a moy. knyemv ydą. moye lyvdzy yełly będą tham wynny mayą za tho tam karany bicz. *LibLeg* 10/98, 10/154v, 11/66, 136v; *GroicPorz* c4v, mm2, mm3; *BibRadz Iudic* 3 arg; *BielKron* 52v; á wedle połtepku práwá Polłkiego/ álbo zá rány/ álbo zá głowę/ pieniężną winą ma być karan [*pro capite poena pecuniaria mulctandum*]. *ModrzBaz* 71; *SarnStat* 15, 253, 669, 719. Cf »karan za grzech«, »za występpek karan«.

karan za kogo (3): Syn zá oycá Oćiec zá fyná niema być karan. *UstPraw* B3v; *SarnStat* 586; *KlonWor* 32.

karan czym (209): ZYd Krzełćianiná ná fwoię Sektę náwrácáć niema/ á gdzieby náwracał/ ma być mieczem karan. *GroicPorz* h4, a2v, d4v, ii, ii4, ii4v (9); *Leop Deut* 25 arg; tácy ielliby byli z náłzych miałt/ máią być pozwáni przed Podwoiewodzego/ áby byli zwyciężeni/ tedy máią być karáni czternałcią grzywien. *UstPraw* A2v, A2v [2 r.], A3, F2, G, H2v, H3, K3; Ielliby ktho zelzył niewiałte niewolną zmwioną za mąż/ ktoraby nie byłá okupioná/ áni wolnołcią dárowaná/ tedy oboie máią być bićiem karáni [*vapulabit*] *BibRadz Lev* 19/20; *BielKron* 139; *RejPosWstaw* [41⁴]; *CzechRozm* 231v; Lecż żadne ztych nigdy niebyłó pieniędzmi karáne [*pecunia vindicatum est*] *ModrzBaz* 78v, 18v, 98, 98v; táki káždy Kmieć/ o namnieyłzá rzecz trzemi Grzywnámi/ á o wietłzá rzecz będzie karan chłoftą álbo łzubienicą. *GostGosp* 38; *SarnStat* 16, 118, 152, 170, 194 (17); *VotSzl* E; *KlonWor* 38. Cf »gardłem karan«, »karaniem (karnołcią), kaźnią, karan«, »poczciwołcią karan«, »pokutą karan«, »prawem karan«, »śmiercią karan«, »więzieniem karan«, »winą karan«.

karan na czym (74): *GroicPorz* k; kto komu łąkę popálie/ ten ma być karan ná łukni. *UstPraw* E4v, B; *ActReg* 76; dla tego łkázuiemy/ áby ci/ ktorzy opátrzenie duchowné v Stolice Apołtolłkiéy [...] vprałzáiá/ byli karáni ná ołobie y dobrách łwych *SarnStat* 173, 173, 398, 519, 586, 669 (10). Cf »na gardle karan«, »na poczciwołci karan«, »na więzieniu karan«.

karan w czym (2): My tedy chcemy/ áby zkąd fie nádziéwáią dziedzicznych dóbr y pożytku iákiégo/ áby ztąd łzkody ciérpieli/ álbo karáni byli w tym/ w czym wyłtąpili. *SarnStat* 595, 609.

W przeciwstawieniach: »karan ... miłowan (2), wolny czynion, nagrodami pocieszan« (4): thak yłz dobrí a cznotliwy bendzie miłowan, a zły y niepołłłny karan. *ListRzeż* w. 49; *RejZwierc* 55; Bo ták to należy Rzeczypołłpolitey/ áby byli winni karáni/ iáko y to/ áby niewinni byli wolnemi czynieni [*interest reipublicae sontes puniri, quam insontes absolvi*]. *ModrzBaz* 95; winni áby byli karáni/ á dobrzi nagrodami poćielzáni [*sontes punirentur, boni praemiis afficerentur*]. *ModrzBaz* 136.

W charakterystycznych połączeniach: karan barzo, jawnie, lekko (4), przez łaski, bez odwołóki, słusznie (2), po starodawnernu (2); karan wedle łaski, postanowienia, przypowiełci, uznania sędziégo (2), wolej bożej, zasługi (3); karan przez plagi; karan o cudzołostwo, o fałsz, o mężobojstwo, o niepołłuszeństwo, o opilstwo, o rany, o złodziejstwo; prze złodziejstwo karan; karan za rany, za niepołłuszeństwo,

za (nieslachtetny, zły) uczynek (4); karan biciem (2), biczem, chłostą (2), mękami, mieczem (7), miotłami, niewolstwem, [jakim] obyczajem (3), ogniem (2), pieniędzmi, sromotami, szkodami, szubienicą, wywołaniem (2), żelżywością; karan na cięży, na cieie (3), na dobrach (7), na imieniu, na majątności (3), na mieszku, na osobie, na pieniądzech, na rzeczach (4), na sukni.

Przysłowie: ále iáko pólpolicie powiedáią/ że grzech grzechem karan bywa/ y dzyeie fie to więc ípřawiedliwym íadem Bożym/ íż rodziczy tháki owoc s fynow íwoich zbierác mułzą/ iákiego íwym zbytniem dozwałaniem im íwey woley náfádzi í náfczépili. *RejPosWstaw* [41⁴].

Wyrażenia: »na gardle, gardłem, na gardło karan« = *poena capitali vindicandus Modrz; capitali poena plectendus, in collo puniendus JanStat* [szyk 61 : 9] (57 : 12 : 1): *MetrKor* 40/814; gdzye bi thego Ormyanye nyezeznały. abi na wżiítky mayetnołczy ífwe y na gardlo karany bily. *LibLeg* 11/137v, 10/68v; *ComCrac* 18; *KromRozm I* N3; *GroicPorz* m4, ii4; *UstPraw* B4v, C, D4v, E4, I4; A iefliby ktory nie vczynił wedle wyroku krolewskiego/ aby był gárdłem karan [*morentur Vulg*]. *BibRadz* 1.*Mach* 1/52, *Lew* 19/20, *Num* 15 *arg*, 1.*Mach* 1/60; *BielKron* 221v, 418v; *BudBib* 1.*Mach* 1/52; áby íi co máłą rzecz vkrádną niebyli ná gárdle karáni [*vita priventur*]. *ModrzBaz* 77v, 27v [2 r.], 28 [2 r.], 46, 70v, 78 (12); *WerGośc* 265; *ActReg* 18, 58; *GostGosp* 142; *Phil* E4, F4; *WujNT* Ddddd; tedy tákowy ná gárdle ma bydz karan [*poena capitis plectetur JanStat* 377] *SarnStat* 408; á obwiniony iáko gwałtownik przelpieczęítwá domowégo/ ná gárdle ma bydz karan [*vita privabitur JanStat* 589]. *SarnStat* 506, 15, 16 [5 r.], 17, 29, 120 (30); *PowodPr* 28; *VotSzl* D4v.

»karan z grzechu, za grzech« [szyk 1 : 1] (2): gdyby złoto było tákovej náтуры/ ízby go brał człowiek kthemu/ był by karan z grzechu żádlivosti. *HistAl* K5; *GórnDworz* E4v.

»[jakim(-q)] karaniem (a. karnością), kaźnią, wedle [jakiej] kaźni karan« = *poena puniendus Modrz, JanStat, JanPrzyw; poena afficiendus Modrz, JanStat; poena vindicandus Modrz* [szyk 25 : 1] (16 : 9 : 1): *MetrKor* 38/287; y otim też niechbich wiedzial przes tego flvzebnyka mego ktorą karnością thy#lyvdzie#floczinczi mayą karany bicz. *LibLeg* 11/66v, 11/142; *KromRozm III* O6v; *GroicPorz* k, kk2, 113; *CzechRozm* 89v; A ták wżytycy leniwcy y trádownie/ ábo z miaft niech będą wygnáni/ ábo iáką infzą kaźnią karáni [*aut aliis poenis afficiantur*] *ModrzBaz* 83, 72v, 81v, 83, 96v, 139v; do íadu o to pozwáni karániem ízubienicé/ iáko íi ktorzy íá vczetnicy złodzieyftwá/ niech będą karáni [*poena furcae ipsi ... puniri debent JanStat* 1127]. *SarnStat* 262, 61, 173, 254, 606, 619 (12).

»na poczciwości, poczciwością karan« [szyk 2 : 1] (2 : 1): *ActReg* 58; *SarnStat* 436; A iefliby *fecus* vczynili/ tedy gárdłem/ poczciwością/ *et confiscatione bonorurn*, niechby byli karáni/ bez miłóšierdzia y odpúftow. *VotSzl* D4v.

»pokutą karan« (1): Ten to Pitacus [...] prawo íawne vftanowił, Aby každy opilecz pokutą dvoiaką karan był. *BielŻyw* 12.

»przez sąd (a. pany sądowe), za osádeniem, sądem karan« (6 : 2 : 1): *UstPraw* B4v, H3v; IEíli Krześciánin Zydá zábiie/ ílufznym íadem niech będzie karan [*digno iudicio puniatur JanStat* 1118] *SarnStat* 253, 120, 495, 782, 932, 962, 1199.

»srodze, ciężko, bez miłóšierdzia, srogością, Nielutošciwie, okrutnie, surowo karan« = *gravius a. magis a. severe puniendus, severe vindicandus Modrz* [szyk 30 : 1] (13 : 10 : 3 : 2 : 1 : 1 : 1): *LibLeg* 11/136, 136v; *KrowObr* 204,204v; *UstPraw* D4; *Supplicia miserrima et crudelissima perferre*,

Okrutnie być karán. *Mącz* 305d; *RejAp* 114v, 180; *GórnDworz* Z8; *HistRzym* 4; A gdzieby [...] co przeciwnego wdziałáli/ żeby wedle náznáczonych kaźni/ bes odwłoki y miłofierdzia/ byli karáni. *CzechRozm* 89v; Y to mi fię podoba/ áby też ten był ńrózey karan [*maiore supplicio afficiatur*]/ ktory przeciwko vrzędowey ofobie wyftąpi/ niżli kto przeciwko próftey. *ModrzBaz* 73v, 36, 70, 72, 72v [2 r.], 73 [2 r.] (12); *WerGość* 264; *WujNT* 43; żeby ci/ którzy karániém Kościelnym nie bywáią odfráźeni/ ludzką frogością byli karáni [*humana severitate multentur JanStat* 260]. *SarnStat* 218, 254, 256, 629, 678; *VotSzl* D4v.

»wedle (a. wedla, a. według) statutu, prawa, ustawy, skazania (a. skaźni), dekretu karan; prawem, prawnie karan« = *legibus vindicatus Mącz*; *poena constituta puniendus Modrz*; *legibus a. secundum legum sanctiones plectendus JanStat* [szyk 21 : 8] (10 : 7 : 3 : 2 : 1 : 3 : 3); *ComCrac* 13v, 15v, 18; *GroicPorz* kk; *UstPraw* F3v, F4, H4; Tymże prawem złoczyńcá/ káždy karan ma być. *RejZwierz* 119; *BibRadz* 1.Mach 1/60; vpominał go áby fię w čás wypráwił/ poki nie będye iáwnnie ofławion á karan według vftáwy Cefárfkiey. *BielKron* 169, 44v; *Mącz* 85d; *ModrzBaz* 120v; tákowy wedle ftátutu karány bydź ma [*secundum statutum animadvertetur JanStat* 23]. *SarnStat* 22; áby złoczyńcy tákowi byli poymáni/ á poymáni wedle praw onych ziem byli karáni [*iuxta iura municipala regni nostri legitime puniatur JanStat* 896]. *SarnStat* 1113, 43, 239, 254, 504, 512 (15); Kto ftuką/ ábo kupnem/ ná vrzędy wchodźił; [...] Ten bywał prawnie karan od Rzymiánow onych *KlonWor* 16.

»śmiercią karan« = *morte vindicandus Modrz* (11); *GroicPorz* C2, ii4, kk2 [2 r.], oo4; *BibRadz Deut* 19 arg; Niebierzćie pieniędzy zá gárdło od mężoboyce/ ktoryby fię główne⁸⁰ wyftępku dopuścił: ále śmiercią niech będzie karan [*sed morte plectitor*]. *ModrzBaz* 144, 77; *SkarŻyw* 487; *SarnStat* 1172; *KlonWor* 32.

»więzieniem, więzą, siedzeniem, na więzieniu karan« [*w tym: więzą abo siedzeniem* (1)] = *carcere afficiendus Modrz* [szyk 7: 2] (4 : 3 : 2 : 1): Item aby každy kthofzbykolwyek slufbą przyyął, szam ofzobą szwoyą a nyepref porucznyka alias podftawka sluzyl, bo yefly by ynaczyey bylo thedy thaky y spodftawkyem bandzye karan wyezą *MetrKor* 38/286; Aielliby tez kto próftego rządu abo ftanu czlowiek na fprawie [...] przeciwko Commiffarzo^m fię rzuciel floyy a niewzcziel, taki ma bycz więzą abo siedzeniem do polroka karąn *ComCrac* 17v; *GroicPorz* k; Bo wńzytkie wedle fpofohu wyftępku ábo wyftępujących/ fzkodámi/ fromotámi/ więzieniem/ wywołániem z ziemie/ niewolftwem ábo śmiercią máią być karáne [*damnis, ignominiis, vinculis, verberibus, exiliis, servitute aut morte vindicandae sunt*]. *ModrzBaz* 77, 77, 96v; *SarnStat* 16, 605, 1159.

»winą, o winę, pod winą karan« = *poena mul(c)tandus Modrz, JanStat*; *poena vindicandus Modrz*; *poena puniendus JanStat* [szyk 72 : 39] (109 : 1 : 1); *ComCrac* 12v; *ConPiotr* 33v [2 r.]; *GroicPorz* i2v; Gdyby kto był karan od pánow fádowych/ ták też y od inńzych vrzędnikow o winę przes nie fkanzáną [...] / tákowy ma być ciężón ná bydle *UstPraw* G, A, Av, A2 [2 r.], A2v, A3v (40); *BielKron* 208v; *OrzQuin* C3v; *ModrzBaz* 27v, 71; iż którzybykolwiek czyniąc zwády ná Séymiech mieczów dobyli/ máią bydź karáni winą dwudzieftą grzywien Pólfkich [*poena marcarum 20. Polonicalium puniantur JanStat* 512] *SarnStat* 29, 17, 29, 216, 239, 248 (63).

»za występek, wedle występku karan« = *animadvertendus ob scelus Modrz*; *puniendus pro excessu JanStat* [szyk 8 : 2] (8 : 2); *UstPraw* B3v [2 r.]; Iefli wńzytcy przyftoynemi mękámi bywáią karáni

zá wyftępki [*plectuntur ob delictum*]/ czemu by też nie wftytkim iednákíe zapłáty były dawáne zá ich cnoty? *ModrzBaz* 18v; Ktoby przeciwo temu co vczynił/ ten ábo niech będzie wedle wyftępku karan [*punitor pro culpa ratione*]: ábo iefli mály wyftępek/ niech będzie od Hetmáná wzgárdzon *ModrzBaz* 113v, 72v; *SarnStat* 398, 586, 704, 1076, 1100.

»ze złości karan« (1): Iefliż będziem milczéc/ á nie powiemy áż ráno/ będziem ze złości karani [*scleris arguemur*] *Leop* 4.Reg 7/9.

Szeregi: »pojman (a. iman) a (i) karan« (7): abi fzye pylne ftharaly yfzbi tho Lotroftwo bilo poymano a karano. *LibLeg* 11/136; *SarnStat* 16, 612, 1112 *marg*, 1113, 1171, 1172.

»karan a powfciągnion« [*szyk 1 : 1*] (2): y dożiráli tego [...] wyftępnny áby powfciągnyon y karan był *KromRozm III* G2, L4.

»karan i przymuszán (a. przymuszón)« [*szyk 3 : 1*] (4): *WujNT* 642, Yyyyy4v; ále przerzeczeni złoczyncy zá ich wyftępki przez Stárofty y Vrzedniki oboiu nas práwnie niech będą karáni/ y ku dofycuczyniéniu zupełnému y powinnému przymufzeni [*punientur et ad satisfactionem plenam et debitam arcebuntur et compellentur JanStat* 853]. *SarnStat* 1100, 1076.

»(nie) sądzón i (ani) karan« (6): Iż iáko Bog fám tylko/ niemoże być od żadnego tżłowieká ná fwiećie/ ták też Papież/ fądzón áni karan. *KrowObr* 8v; *SarnStat* 120, 435, 587, 962, 1169.

»skazan i karan« (3): tedy przerzeczony fzláchćic [...] ma bydź fkazan y karan [*condemnari et puniri debet JanStat* 595]. *SarnStat* 504; ták długo/ áż [...] miałto náukę będzie miało/ iáko tákowy fzláchćic poymány ma bydź fkazan y karan [*captivus sententiari et ptiniri deberet JanStat* 595] *SarnStat* 504, 603.

»wygnán abo karan« (1): przeto wftytcy proznuiący máią być ábo z Rzeczyfpólitey wygnáni/ ábo karáni [*aut pellendi sunt ex republica aut poenis affiendi*]. *ModrzBaz* 37v.

»zraniony a ubit, karan« (1): A on zrániony ieft dla złości náłzych/ á vbit ieft dla grzechow náłzych/ karan ieft dla pokoiu náłzego [*vulneratus ... attritus ... castigatio super eum*] *BibRadz Is* 53/5.

a. *Ten, któremu Bóg wymierza sprawiedliwość za grzechy, doświadcza; adflictus Vulg* (89) : *WróbŻółt* oo4v; *RejKup* y8v; Izaliście nietzytáli/ iż fluga ktory wie wołá Páná fwego/ á nietzyni/ będzie bárzo karan. *KrowObr* 126; Iob karząc przyaciéle z okrucieńftwá/ okázuie że niefprawiedliwie był káran od Bogá *Leop Iob* 19 *arg*, *Sap* 3/10; *BibRadz* 4.*Esdr* 9 *arg*, I 468c *marg*, II 47a *marg*; Rzekł mu Pan Bog: Nie ták będzie nie/ ále każdy ktory zábije Kaimá fiedmioráko będzie karan *BielKron* 3, 41 [2 r.]; *OrzQuin* Z2 *marg*; Sługá ktory nie fwiadom woley Pánfkiey lzey będzie karan *RejAp* Ffv, 82v; Abowiem káždy ktho zle czyni/ mierzi tobie fwiátłóć/ a nie idzye ku fwiáthłóći/ áby nie były karány vczynki iego. *RejPos* 146, 159 *marg*, 264v *marg*, 330 *marg*; *RejZwierc* 46v *marg*, Aaa3, Aaa3v, Bbb2; *BudBib* 2.*Mach* 10/4; *CzechRozm* 166; *ModrzBaz* 64v; Byfmy niezliczone dobre vczynki czynili/ tedy przedfię nie mnief karáni będziem *SkarJedn* 5; *KochPs* 205; *SkarŻyw* 92, 121 [2 r.], 263, 492, 504; lepiey tu być karánym/ niż ná przyfzłym fwiećie. *LatHar* 593; *WujNT Luc* 12/47, 48, 1.*Cor* 11/32, *Hebr* 2 *argr*, Xxxxx2v, Yyyyy4v, Ccccc4; Gdy bywamy fądzeni od Páná/ bywamy karáni/ ábyfmy nie byli z tym fwiátem potępieni. *WysKaz* 28.

karan przez co (2): áby wiedzieli/ że przez kthore rzeczy człowiek zgrzeffy/ przez też y karan bywa [*per haec et torquetur*]. *Leop Sap* 11/17; *BibRadz Sap* 11/6[5].

karan za co (3): Bo iáko oni zá to że sie vpornie Krolá domagáli/ długo y znacznie karáni byli CzechRozm 246. Cf »karan za przestępstwo«, »karan za złości«.

karan czym (13): *RejKupSekl* a4V; Iż kto go fluchác nie będzie frogimi pomstámi karan być musi. *RejAp* 32v, 58v; *WujNT* Yyyyyv; Niewolenie bliznich niewolá bywa karáne. *PowodPr* 69 marg. Cf »karanim karan«, »plagami karan«.

karan na czym (2): *OpecŻyw* 191v; Abowiem co pomoże człowiekowi/ iefliby wżythełk świat zyłkał/ á ná dufzy fwey był karan? *GrzegŚm* 26.

karan w kim (1): Ieśliże náłzé złości záflúżyły/ Aby od ciebie w nas karáne były *ZawJeft* 10.

W charakterystycznych połączeniach: *barzo karan* (4), *długo, jawnie, lekko, łaskawie, (nie) mniej* (3), *niesprawiedliwie, słusznie, widomie, wielce (więcej)* (2), *z miłosierdziem, znacznie*; *karan od (Pana) Boga* (6), *Pana* (2); *grzechem karan, niewolá, piekłem, pomstą, potępieniem*,

Przysłowie: Drugi lepszy karány bywa. *BierEz* I; Bładziłem/ pókim trófk nieznał/ dziś lepszy karány: Obiaw mi fwoy ftátut/ pánie w dobroć nieprzebrány. *KochPs* 182 [*idem CzahTr*]; *StryjKron* 752; *KlonKr* E4v; *CzahTr* L4 [ogólem 5 r.].

Wyrażenia: »[jakim] karanim karan« (1): A iednoftáynym karánim pan z sługá był karan [*Simili autem poena ... adflictus est*] *Leop Sap* 18/11.

»karan z nieprawości, dla nieprawości« (1 : 1): *KromRozm I* D2v; zbiorá fię ná nie ludzie/ gdy będą karáni dla dwu niepráwości fwoich [*corripientur propter duas iniquitates*]. *Leop Os* 10/10.

»plagami karan« (7): A iáko też niewierni frogiem/ ták doczełnerni iáko y wiecznemi/ plagami máią być karáni. *RejAp* 47, 67; *RejPos* 159, 256, 340v, 346v; *RejZwierc* 268.

»karan za przestępstwo [czego]« (1): áni żeby człowiek ták ciężko miał być karan zá przełtępłtwo iednego przykazánia/ iáko zá przełtępłtwo wżytkich. *WujNT* 790.

»srodze, ciężko karan« (11 : 7): w czym a iako człowiek zgrzełfł/ na tym ciężéy będzie kárán. *OpecŻyw* 191v; Ten ktory fię puści ściełfzki/ będzie frodze karan [*Flagellum malum est relinquenti semitam*] *BibRadz Prov* 15/10, II 143c marg; *HistRzym* 51v; *RejZwierc* 258 marg, Bbbv; *RejPosWstaw* [41³]v, [41⁴]; *SkarJedn* 288; *CzechEp* 60, 208; *WerKaz* 296; *LatHar* 133; *WujNT Luc* 12 arg, *Hebr* 10 arg, 12 arg, s. 790, Ccccc.

»karan za złości, dla złości« [szyk 1 : 1] (1 : 1): Yednák oni w rádach fwoich w gnyew go pobudzáli/ Acz yednák zá złości fwoye karáni bywáli. *LubPs* Y3v; *BibRadz Ier* 30 arg.

Szeregi: »doświadczan a karan« (1): Abowiem gdy bywáli doświadczáni/ á z miłofierdziem karáni bywáli [*Cum enim tentati sunt, et ... disciplinam accipientes Vulg*]/ poználi iákie złošnicy miewáią męki *BibRadz Sap* 11/10.

»sądzony i karany« (2): Błogofławiony/ ktory fię tu łam łądzi y karze/ áby [...] ná onym wálnym łądzie nie był furowiey łądzony/ y tyśiác kroć frodzey karány. *LatHar* 133; *KarnNap* Dv.

b. O dzieciach: *karcony, wychowywany* (3) :

karan czym (2): toć znamionuie, żeciem ia ieft ten bić [*lege: bicz*], ktoryż Bog nacię pošłá abychcie nim karał, tak iako dziecię miotłá karano bywa. *BielŻyw* 152; *KwiatKsiąż* Qv.

Szereg »powciągan i karan« (1): á ktorzy by złe y wzgardzone [*obyczaje*] zámykali w łobie ci mayá być powciągáni y karani *KwiatKsiąż* C.

2. *Strofowany, powściągnany, hamowany; krytykowany, piętnowany (3)* : Corruptus, Stroflowány/
karány złąyány/ też vkrócony/ krótki. *Mącz* 346b; *CzechRozm* 81v.

karan przez co (1): Luxum populi expiare solent bella, Zbytki ludzkie zwykły być przez wojnę
karane. *Mącz* 301d.

3. *Nękany, dręczony (1)* :

Przysłowie: Gdy owo owce łrzygą co więc myśli bاران/ Rozumie to że y on z nimi będzie karan.
CzahTr E4v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : n pán/ dán/ káran *MurzOrt* B2v; Obiurgari moleste ferunt,
Zá złe przimuyą/ gdy bywáyą kárani/ nie rádži łie dádzą kárác. *Mącz* 229c.

Synonimy: 1. *bit, chlustany, hamowan; a. doświadczan, prześladowan; 2. ganion, hamowan,*
napominan, powściągan, strofowan, tresktany; 3. dręczon, męczon, trapion.

Cf **KARAĆ, NIEKARANY**